

Okul Yöneticilerinin Kriz Yönetim Tutumları: Eleştirel Düşünme Becerileri ve Demografik Değişkenlerin Rolü

(Crisis Management Attitudes of School Managers: Critical Thinking Skills and the Role of Demographic Variables)

Halil BERK¹, Hüseyin ERGEN²

Makale Geçmişi

ÖZ

Article History

Alındı/Received:

23 Kasım 2022

Düzeltilme alındı/ Received
in revised form:

12 Aralık 2022

Kabul edildi/Accepted:

30 Aralık 2022

Article Type:

Araştırma Makalesi
Research Article

DOI:

10.48174/buaad.52.11

Bu çalışmada, okul yöneticilerinin kriz yönetim tutumlarını; eleştirel düşünme becerileri, medeni durum, görev türü, eğitim durumu ve eğitim kademesi değişkenlerinin yordayıcı yordamadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmanın verileri, Derelioğlu (2004) tarafından geliştirilen Eleştirel Düşünme Becerileri Ölçeği ve Sayın (2008) tarafından geliştirilen Kriz Yönetim Tutumları Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini Mersin ili Silifke ilçesinde görev yapan 82'si kadın 233'ü ise erkek toplam 315 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Verilerin analizinde okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri ile kriz yönetim tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Pearson Korelasyon Analizi, okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetim tutumlarını yordama düzeylerini belirlemek için basit ve çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve %40 düzeyinde açıkladığı sonucuna varılmıştır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetiminin "Sinyalleri Alma", "Kriz Hazırlık", "Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme", "Okulun Toparlanma Aşaması" ve "Öğrenme" alt boyutlarını anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca medeni durum demografik değişkeniyle birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetim tutumlarını anlamlı olarak yordadığı belirlenmiştir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin medeni durum ve görev türü değişkeni ile birlikte kriz yönetiminin "Kriz Hazırlık", eğitim durumu değişkeni ile birlikte "Kriz Anı", yine medeni durum değişkeni ile birlikte "Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme", eğitim kademesi değişkeni ile "Öğrenme" alt boyutlarını anlamlı olarak yordadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Eleştirel düşünme, kriz yönetimi, okul yöneticisi.

© 2022 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır.

Kaynak gösterme / To cite this article:

Berk, H., & Ergen, H. (2022). Okul yöneticilerinin kriz yönetim tutumları: eleştirel düşünme becerileri ve demografik değişkenlerin rolü, *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 265-283.
doi:10.48174/buaad.52.11

*Extended Abstract

Summary

In this research, it was aimed to reveal whether crisis management attitudes of school administrators predicted by the variables of critical thinking skills, marital status, job type, educational status and education level. The data of the research in the correlational survey model were collected with the Critical Thinking Skills Scale developed by Derelioğlu (2004) and the Crisis Management Attitudes Scale developed by Sayın (2008). The sample of the study

¹Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, halilberk.007@gmail.com, 0000-0001-5292-9426

²Doç. Dr. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, ergen@mersin.edu.tr, 0000-0002-2611-1863

consists of total 315 school administrators, 82 of whom are female and 233 are male, working in Silifke district of Mersin province. The convenient sampling method was used as a sampling method. In the analysis of the data, Pearson Correlation Analysis was used to determine the relationship between school administrators' critical thinking skills and crisis management attitudes, and simple and multiple regression analyzes were used to determine the predictive levels of school administrators' critical thinking skills on crisis management attitudes.

As a result of the research, it was concluded that the critical thinking skills of school administrators were a significant predictor of their crisis management attitudes and explained it at the level of 40%. It was determined that the critical thinking skills of school administrators significantly predicted the sub-dimensions of crisis management such as "Receiving the Signals", "Preparation for the Crisis", "Preventing the Spread of Destruction throughout the School", "School Recovery Phase" and "Learning". Ulutaş (2010), in his research, concluded that school principals were able to prevent the growth of the crisis, thanks to their openness to different ideas on communication, and that they had the competence to eliminate the shock effect of the post-crisis crisis. The existence of a moderate and positive correlation between critical thinking skills, one of the sub-dimensions of crisis management, and Preventing the Spread of Destruction, and that it is a positive predictor of crisis management, is in line with the result of Ulutaş's (2010) research, and it can be assumed that the school administrators participating in the research can prevent the growth of the crisis. Aksu (2008) found that there is a moderate and positive relationship between critical thinking skills of school administrators and the dimensions of Receiving the Signals and Preparation for Crisis, which are the sub-dimensions of crisis management, and that critical thinking skills significantly predict the dimensions of Receiving the Signals and Preparedness for the Crisis (2008).), Can (2011), Akat et al. (2008) and Genç's (2008) statements show similarity. In addition, it was determined that the critical thinking skills of school administrators, together with the marital status demographic variable, significantly predicted their crisis management attitudes. Crisis management's "Crisis Preparedness" with the variable of marital status and duty type, "Moment of Crisis" with the variable of educational status, "Preventing the Spread of Destruction throughout the School" with the variable of marital status, "Learning" with the variable of education level. It was found that it predicted the " sub-dimensions significantly. Bayram (2022) concluded that there was no significant difference in the crisis management skills of the managers in the moment of crisis according to the educational status variable. Bayram (2022) concluded that there is a significant difference in the crisis management attitudes of managers according to the gender variable in the moment of crisis. Bayram's (2022) findings differ from the findings of the study.

Transformational leaders are reliable people who can solve problems (Karip, 1998). Ulusoy (2020) found a highly significant and positive correlation between the transformational leadership characteristics of school administrators and crisis management. The result of Ulusoy's research shows similarity with the result that there is a significant and positive correlation between the critical thinking skills of school administrators and their crisis management attitudes.

In the study, it was concluded that the critical thinking skills of school administrators were a significant predictor of their crisis management attitudes. Considering that crises may be inevitable for schools and may prevent schools from achieving their goals, school administrators with a high level of critical thinking skills can be identified in the determination of administrators with effective crisis management. Various tests can be applied for this. It is recommended to evaluate the results well so that the results obtained can be used as a source. Similar studies can be conducted using different scales to determine the critical thinking skills and crisis management attitudes of school administrators in Silifke and other districts with similar structures. In this study, the correlation between the crisis management attitudes of school administrators and their critical thinking skills was tried to be revealed with a quantitative research design. However, qualitative research designs can be used together with quantitative research designs for in-depth analysis of the same variables.

Keywords: Critical thinking skills, crisis management, school manager.

GİRİŞ

Etkili okullar, örgütsel amaçlara istenilen düzeyde ulaşabilen, yönetsel ve eğitsel olarak başarılı okullar olarak görülmektedir (Başaran, 2000). Okul yöneticileri söz konusu eğitimsel, yönetsel ve örgütsel amaçlara ulaşmak için değişime ayak uydurabilmeli, okulun değişim karşısındaki direncini azaltabilmeli, toplumsal ve evrensel değişimleri doğru ve gerçekçi şekilde okuyup bunu örgütün üyelerine doğru şekilde aktarabilmelidir (Özden, 1999; Levent, 2014). Etkili okullarda yöneticilerin, problem çözme, kriz yönetimi ve karar verme gibi yönetsel becerilere sahip olması beklenmektedir. Bununla birlikte yöneticilerin rolleri daha da karmaşıklaşmakta ve çeşitlenmektedir (Bakioğlu ve Dalgıç, 2014). Okulların gelişimi, çevreyle uyumuna, paydaşlardan gelen taleplerin karşılanmasına,

yöneticilerin değişime ayak uydurmasına ve değişimi okulunda başlatmasına, mesleki ve kişisel anlamda yeterliklere sahip olmasına, eleştirel düşünüp, problemleri etkili kararlarla çözebilmesine ve örgüt içerisinde ortaya çıkabilecek kriz durumları ile baş edebilmesine bağlı görünmektedir (Uçkun, 2002).

Okulların yapısal olmaları, sadece biçimsel ilişkileri barındıran bir sistem olduğu anlamına gelmemektedir. Bunun yanı sıra okullar sosyal sistemler olarak kabul edilmektedir (Kazmier, Cem ve Tutum, 1979). İç ve dış tüm etkenler, değişimler eğitim sistemlerini ve açık sistemler olarak kabul edilen okulları etkileyebilmektedir. Bu bağlamda okullarda yöneticiler, çok fazla karar alma ve problem çözme durumları yaşamaktadır. Etkili kararlar verebilen, problemlerin, özelde çatışma ve krizlerin çözümünde başarılı olan yöneticiler, başarılı yöneticiler olarak ifade edilmektedir. Başarılı yöneticiler, başarılı okullar ve başarılı bir eğitim sisteminin önemli aktörü olarak görülmektedir (Tortop, 1990). Problemlerin çözümünde düşünme yeterlikleri, problem sürecini ve sonucunu etkilemektedir. Okullarda ortaya çıkan herhangi olumsuz bir olay ya da durum karşısında yöneticilerin düşünme süreçleri başlar. Buradaki düşünmenin amacı, meydana gelen olay veya durumlardan kaynaklı problemlerin çözümü için gerekli çözüm yollarını bulmaya çalışmaktır (Paul ve Elder, 2013). Yöneticiler, stres, çatışma, kriz gibi olumsuz olaylarda görülmeyeni görmek ve bundan hareketle hızlı çözümler üretmek ve kararlar almak durumundadır. Fakat tüm olumsuz durumlarla baş etmenin yolları sadece “görmek” ve “düşünmek” değildir. Ayrıca eleştirel düşünmek tüm olumsuzlukların ortadan kaldırılması ve doğru yönetilmesini sağlayacaktır (Dombaycı, Ülger, Gürbüz ve Arıboyun 2008).

Örgütlerde zaman zaman krizler çıkması muhtemeldir. Bu krizler örgütlerde olumsuz durumlar yaratır ve sonucunda örgüt içerisinde beklenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilir. Krizler beklenmeyen zamanlarda ortaya çıkabildiği gibi beklenen ve çeşitli ipuçları ile önceden örgüt içerisindeki kişi veya kişilere sinyaller verebilir. Kriz ortaya çıkmadan neler yapılması gerektiği bilinmeli ve bu doğrultuda davranışlar sergilenmelidir. Çevresini iyi gözlemleyen, çevresi ile ilgili durumları çok iyi şekilde analiz edebilen, olayları sorgulayan ve bu konuda geçmiş tecrübelerinden hareket ederek, muhakeme edebilen, sebepleri, boyutları, yönü ve etkileri konusunda krizi çok iyi anlayabilen, gerçekçi verilere dayalı önlemler alabilen yöneticilerin krize önceden, kriz esnasında ve sonrasında zamanında müdahale edebildiği görülmektedir. Bu özelliklere sahip yöneticilerin krizden örgütü en az zararla çıkarabildiği, hatta krizden örgüt yararını sağlayabildiği söylenebilir (Brickman, Jones ve Groom, 2004). Eleştirel düşünme ile bu anlamda tüm olasılıkların ortaya atılabilmesi ya da tahmin edilmesi; ayrıca bu olasılıkların kontrol edilmesi mümkün olabilir (Brookfield, 2005).

Eleştirel Düşünme ve Eleştirel Düşünen Bireyin Özellikleri

İlk kez Sokrates, Eleştirel Düşünme kavramını kullanmış ve eleştirel düşünmeyi, bir durumun ya da olayın iyi ve kötü yönleriyle değerlendirilmesi şeklinde tanımlamıştır (Ruppel, 2005; Akt. Çetin, 2008). Eleştirel düşünmeyi yansıtıcı düşünme olarak kavramsallaştıran Dewey, inanç ve önyargı barındırmayan, zıt ya da paralel kanıtlar içeren bir tür düşünce geliştirme şeklinde tanımlamaktadır (Fisher, 2001). Eleştirel düşünme becerisine sahip birey, belirli kalıplara girmekten kaçınır, içinde bulunduğu topluma uyum konusunda başarılıdır. Sosyal ilişkileri güçlü olan bu bireylerin, kariyer konusunda başarılı olması beklenir. Bağımsız ve güçlü kişiliğe sahip bu bireyler, kendi başlarına mantıklı kararlar alabilirler (Naktiyok ve Çiçek, 2014).

Kriz ve Kriz Yönetimi

Kriz, bir örgüt ya da toplumun düzenli gidişini olumsuz yönde etkileyen, aniden ortaya çıkan ve hızlıca, acil tedbirler almayı gerektiren olay ya da durumlardır (Kuşay, 2005). Tağraf ve Arslan (2003), krizi, önceden çıkması tahmin edilemeyen ya da hissedilmeyen, acil müdahale gerektiren örgütün düzenini, uyumunu, değerlerini, amaç ve kültürünü tehdit eden gerilim anı olarak ifade etmişlerdir. Yaşadığımız tüm problemleri kriz olarak tanımlamak gerçekçi bir yaklaşım değildir. Genel anlamda örgüt içerisinde iç ya da dış sebeplerden dolayı birden ya da zamanla meydana gelen ve örgütlerde olumsuz tahribatlar ve gerginlikler yaratabilen olağan ya da olağan üstü durum veya olaylara kriz denilmektedir.

Kriz yönetimi kavramıyla ilgili alanyazında çeşitli tanımlamalar yer almaktadır. Kriz durumunu ortadan kaldırmak ya da krizi engellemek için yapılan sistematik ve rasyonel uygulamalara kriz yönetimi denir (Tüz, 2004). Karaköse'ye (2007) göre kriz yönetimi, örgüt için tehlike arz eden durumların gerekli tedbirlerle kriz öncesi engellenme sürecidir. Sevim ve Sürmeli'ye (2009) göre kriz yönetimi, örgüt yöneticisinin mümkün olan en az maliyet ve kayıpla kriz ortamını ortadan kaldırarak denge durumunu yeniden yakalama gayretidir.

Okullar açısından baktığımızda kriz yönetimi, önceden oluşturulmuş kriz yönetim ekiplerinin, okulun sahip olduğu her türlü kaynağın korunması, okulun tüm paydaşlarının (öğrenci, öğretmen, diğer personel, veli, misafir v.b.) güvenliği için iç ve dış kaynakların işe koşularak kriz durumları için çeşitli stratejik ve önleyici yöntemler geliştirme süreci şeklinde tanımlanmaktadır. Okullar kendine özgü koşulları dikkate alarak kriz yönetim yaklaşımları geliştirmelidir. Bunu yaparken de politika ve liderlik, kriz yönetim ekibi, kriz yönetim planı, iletişim, eğitim ve hizmetler unsurları göz önünde bulundurulmalıdır (Sayın, 2008). Bu unsurlara dikkat edilerek sinyalleri alma, krize hazırlık, kriz anı, tahribatın okul geneline yayılmasını engelleme, okulun toparlanma aşaması, öğrenme gibi aşamalardan oluşan kriz yönetim süreci oluşturulabilir.

Okul yöneticisinin kriz yönetim becerisinin yüksek olması okul kültürüne olumlu katkıda bulunabilmektedir. Oluşan ortak ve olumlu kültür, okulun verimliliğine ve başarısına yansiyabilir (Paul ve Elder, 2001; Akt. Korkmaz, 2009). Eleştirel düşünme becerisine sahip okul yöneticisinin, hayati değerlerde problemlerde çözümler ortaya koyması ve bu problemleri doğru, şeffaf ve kesin bir biçimde tanımlaması beklenir. İyi gözlem yaparak informal bilgileri toplar ve bunları doğru şekilde değerlendirebilir. Açık düşünce yapısına sahip olduğu için, olasılıkları ve sonuçları dikkatle değerlendirebilir. Karmaşık problemlerle başa çıkmada örgüt üyeleri ve diğer örgüt paydaşları ile etkili iletişim içerisine girerler (Paul ve Elder, 2001; Akt. Korkmaz, 2009). Eleştirel düşünme becerisi yüksek olan okul yöneticilerinin, iyi gözlemler yapabildiği, oluşabilecek ya da oluşan krizlerle ilgili gerekli bilgileri hızlıca toplayıp, krizin yaratabileceği olası tahribatları tahmin edebileceği, kriz ile ilgili sinyalleri kriz öncesinde fark edip, krizin çıkmasını engelleyebileceği ya da krizin çok fazla büyümeden önlenmesini sağlayabileceği tahmin edildiğinden, okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerisi ile kriz yönetim düzeyleri arasında ilişki olduğu varsayılmaktadır. Alanyazında eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetim tutumlarını yordayıp yordamadığını ele alan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Demografik değişkenlerin kriz yönetim tutumları ile ilişkisini ele alan araştırmaların (Adıgüzel, 2007; Ulutaş, 2010; Maya, 2014; Aksu, 2019; Özşüer, 2019) az sayıda olduğu görülmüştür. Bu sebeple bu araştırmada okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin ve bazı sahip olduğu demografik değişkenlerin (medeni durum, görev türü, eğitim durumu ve eğitim kademesi vb.) kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığını inceleyebilmek için bu araştırma tasarlanmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Tüm bu gerekçelere dayanarak, bu araştırmada, okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetim tutumlarını anlamlı olarak yordayıp yordamadığını ve okul yöneticilerinin sahip olduğu demografik değişkenlerden, kriz yönetim tutumlarını anlamlı olarak yordayan değişkenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Araştırma, Mersin'in Silifke ilçesinde yer alan araştırmacının görev yaptığı ilçede yapılmıştır. Araştırma bulgularının, araştırmacının görev yaptığı ilçede görevli okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri ile kriz yönetim tutumlarını tespit etmesi ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koymuş olması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, çalışma ile ortaya konan resmin iyi okunması, okul yöneticilerinin kriz yönetim tutumlarına etki ettiği tahmin edilen değişkenlerden eleştirel düşünme becerilerinin fark edilmesi, doğru anlaşılması ve yorumlanması bakımından faydalı olabileceği tahmin edilmektedir.

Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Bu araştırmanın genel amacı, okul yöneticilerinin kriz yönetim tutumları ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkinin sahip olunan demografik değişkenlere (medeni durum, görev türü, eğitim durumu ve eğitim kademesi) göre incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranacaktır:

Alt Problemler

1. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?
2. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri medeni durum, görev türü, eğitim durumu ve eğitimi kademesi açısından, kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Bu çalışmada, okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri ile kriz yönetim tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlandığından “ilişkisel tarama modeli” kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemek amaçlanmaktadır (Karasar, 2006).

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Mersin ili Silifke ilçesindeki resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, ortaokul, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında görev yapan 99 okul müdürü, 216 müdür yardımcısı olmak üzere toplam 315 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme, Mersin ili Silifke ilçesinde görevli 315 okul yöneticisi olarak belirlenmiştir. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmacının yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmesini sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmaya 312 okul yöneticisi katılmış, ancak bunların teslim ettiği veri toplama araçlarının 299’u kullanılabilmiştir. Araştırmaya katılan ve veri toplama araçları analize dahil edilen Silifke ilçesinde görevli okul yöneticilerine ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Örneklemin Demografik Dağılımı

Değişken	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Erkek	220	74
	Kadın	79	26
	Toplam	299	100
Yöneticilik Süresi	0-5 yıl	83	28
	6-10 yıl	104	35
	11-15 yıl	55	18
	16-20 yıl	27	9
	21 yıldan fazla	30	10
	Toplam	299	100
Eğitim Durumu	Lisans	226	76
	Yüksek Lisans	73	24
	Toplam	299	100
Yöneticilerin Görev Yaptığı Kurum Türü	Okul Öncesi	17	6
	İlkokul	126	42
	Ortaokul	80	27
	Ortaöğretim	72	24
	Yaygın Eğitim	4	1
	Toplam	299	100
Görev	Müdür	99	33
	Müdür Yardımcısı	200	67
	Toplam	299	100
Yaş	26-35 yaş	54	18
	36-45 yaş	151	51
	46-55 yaş	80	27
	56 yaş üstü	14	4
	Toplam	299	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmanın uygulandığı yöneticilerin 79’u (%26) kadın, 220’si (%74) erkektir. Kadın yönetici sayısı erkek yönetici sayısında daha azdır. Örneklemin en çok 6-10 yıl, en az ise 16-20 yıl yöneticilik süresine sahip yöneticilerden oluştuğu görülmektedir. Yöneticilerin eğitim durumlarını ele alacak olursak, 226’sının(%76) lisans, 73’ünün (%24) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Yüksek lisans yapan yönetici sayısı az olsa da azımsanmayacak düzeydedir. Örneklemin daha çok müdür yardımcısı olarak görev yapan yöneticilerden oluştuğu belirtilebilir.

Veri toplama aracı

Verilerin toplanmasında “Eleştirel Düşünme Becerileri Ölçeği” ve “Kriz Yönetim Tutumları Ölçeği” ve demografik veriler için de araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

Eleştirel Düşünme Becerileri Ölçeği

Eleştirel Düşünme Becerileri Ölçeği, Derelioğlu (2004) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Derelioğlu tarafından geliştirilen bu ölçek, 55 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Tek alt testli yapıya sahiptir ve alt boyutları yoktur (Derelioğlu, 2004).

Ölçekte kullanılacak maddeler tespit edildikten sonra güvenilirlik için Derelioğlu'nun (2004) yaptığı analiz sonucu Cronbach α katsayısı hesaplanmış ve bu değer .931 olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırma için ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.902 olarak hesaplanmıştır.

Kriz Yönetim Tutumları Ölçeği

Kriz Yönetim Tutumları Ölçeği Sayın (2008) tarafından geliştirilen 5'li likert tipi bir ölçektir. Okul yöneticilerinin kriz yönetim tutumlarını tespit etmek amacıyla ilgili alanyazın taranmış ve ulaşılan bulgulara ve uzman görüşlerine göre sinyallerin alma, krize hazırlık, kriz anı, tahribatın okul geneline yayılmasını engelleme, okulun toparlanma aşaması, öğrenme alt boyutlarını kapsayan toplam 45 maddeden oluşturulmuştur (Sayın, 2008). Yöneticilerin yanıtlarını kolaylaştırmak amacıyla maddeler kriz öncesi, kriz yaşandığı sırada ve kriz sonrası olmak üzere 3 bölüme ayrılmıştır (Sayın, 2008).

Yapılan faktör çözümlemesine göre her bir faktörün kendi içinde güvenilirliği test edilmesinde bir iç tutarlılık yaklaşımı olan Cronbach α Katsayısı formülü kullanılmıştır. Altı alt faktör ve 45 maddeden oluşan ölçeğin açıkladığı varyans %35.47 ile sınırlı kalmakla birlikte, ölçek toplam ve alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları (Cronbach) oldukça yüksektir.

Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları ise .49 ile .79 arasında değişmektedir. En düşük güvenilirlik düzeyi .49 değeri ile "Kriz Anı" boyutundadır. Bu boyutta toplanan madde sayısının az olması bu düşüklüğün nedeni olarak düşünülebilir. 45 maddeden oluşan Kriz Yönetimi Ölçeğinin Cronbach katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır (Sayın, 2008). Bu araştırma için ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 23 programı ile verilerin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Ölçeklerden elde edilen puanların normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla çarpıklık-basıklık katsayıları kontrol edilmiştir (Büyüköztürk, 2012). Araştırmada kullanılan ölçeklerin çarpıklık katsayılarının $-0,942$ ile $+1,289$ arasında değiştiği görülmektedir. Çarpıklık katsayısının ± 1 veya $\pm 1,5$ değerleri arasında olması veya çarpıklık katsayısının standart hataya bölünmesi ile elde edilen z istatistiğinin $\pm 1,96$ 'dan küçük olması dağılımın normalden çok fazla sapma olmadığını ifade eder (Büyüköztürk, 2012). Buna göre araştırmanın ölçeklerinden elde edilen verilerin normal dağılıma sahip olduğu söylenebilir. Hangi

testlerin uygulanacağı konusunda karar vermek için kategori gruplarına düşen katılımcı sayısı ve katılımcılardan alınan puanların normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Korelasyon, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin derecesini, yönünü, değişkenler arasındaki bağımlılığın düzeyini belirlemektedir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2004). Değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları şu şekilde yorumlanmıştır: 0-0.30 zayıf, 0.30-0.70 orta ve 0.70-1.00 kuvvetli (Büyüköztürk, 2012). Son olarak da eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetim tutumlarını anlamlı olarak yordayıp yordamadığı ve ne düzeyde yordadığı regresyon analizi ile tespit edilmiştir. Analizler için anlamlılık düzeyi .00 ($p < .05$) olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Bu başlık altında, yapılan araştırmanın modeli kapsamında ilişki tarama yöntemiyle ele alınan araştırma problemlerine göre ulaşılan bulgular yer almaktadır. Eleştirel Düşünme Becerileri ölçeğinden elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular Tablo 2’de sunulmuştur:

Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri ile kriz yönetim tutumları arasındaki ilişkiye yönelik yapılan Pearson Çarpım Moment korelasyon analizi sonucu elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda ifade edilmiştir.

Tablo 2. İki Ölçekten Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyon (r)

Değişken	EDB	SA	KH	KA	TOGYE	TP	ÖĞ	KYT
EDB	1							
SA	.561	1						
KH	.392	.142	1					
KA	.124	.075	.334	1				
TOGYE	.534	.527	.394	.045	1			
TP	.178	.030	.334	.279	.201	1		
ÖĞ	.424	.555	.139	.112	.600	-.061	1	
KYT	.633	.661	.674	.370	.808	.442	.657	1

(EDB: Eleştirel düşünme becerileri, SA: Sinyalleri alma, KH: Krize hazırlık, KA: Kriz anı, TOGYE:Tahribatın okul geneline yayılmasını engelleme, TP: Toparlanma, ÖĞ: Öğrenme, KYT:Kriz Yönetim Tutumu)

Tablo 2’de sunulan bulguları ele aldığımızda, okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri puanlarının ortalamaları ile kriz yönetim tutumları puan ortalamaları arasındaki ilişkinin ($r = .633$) pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin puan ortalaması ile kriz yönetiminin alt boyutlarından “Sinyalleri Alma” boyutu arasındaki ilişki ($r = .561$) orta düzeyde ve pozitif yöndedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme

becerilerinin puan ortalaması ile kriz yönetiminin alt boyutlarından “Kriz Hazırlık” arasındaki ilişki ($r = .392$) orta düzeyde ve pozitif yöndedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin puan ortalaması ile kriz yönetiminin alt boyutlarından “Kriz Anı” arasındaki ilişki ($r = .124$) zayıf düzeyde ve pozitif yöndedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin puan ortalaması ile kriz yönetiminin alt boyutlarından “Tahribatın Yayılmasını Engelleme” arasındaki ilişki ($r = .534$) orta düzeyde ve pozitif yöndedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin puan ortalaması ile kriz yönetiminin alt boyutlarından “Toparlanma” arasındaki ilişki ($r = .178$) zayıf düzeyde ve pozitif yöndedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin puan ortalaması ile kriz yönetiminin alt boyutlarından “Öğrenme” arasındaki ilişki ($r = .424$) orta düzeyde ve pozitif yöndedir.

Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Kriz Yönetim Tutumlarını Yordamasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?” sorusu doğrultusunda basit regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analize ait sonuçlar Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Kriz Yönetim Tutumlarını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Sonuçları

Değişken	B	t	p	R	R ²	df1	df2	F
EDB	.848	14.09	.000	.633	.401	1	297	198.62

Tablo 3’te yer alan analiz sonuçlarına göre okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetimi tutumları ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 198.62, p < .001$] oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetimi tutumlarının pozitif ve anlamlı bir yordayıcısıdır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri kriz yönetimi tutumlarını %40 ($R^2 = .401$) oranında açıklayabilmektedir.

Tablo 4. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Kriz Yönetiminin Alt Boyutlarını Yordamasına İlişkin Basit Regresyon Sonuçları

KYT Alt Boyutları	B	t	p	R	R ²	df1	df2	F
SA	1.073	11.67	.000	.561	.315	1	297	136.35
KH	1.008	7.34	.000	.392	.153	1	297	53.84
KA	.299	5.01	.032	.124	.015	1	297	4.65
TOGYE	1.083	10.89	.000	.534	.285	1	297	118.55
TP	1.861	3.83	.000	.178	.032	1	297	9.760
ÖĞ	.859	8.08	.000	.424	.180	1	297	65.24

Tablo 4’te yer alan analiz sonuçlarına göre okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Sinyalleri Alma” alt boyutu ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 136.35, p < .001$] oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Sinyalleri Alma” alt boyutunun pozitif ve anlamlı bir yordayıcısıdır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme

becerileri, kriz yönetiminin “Sinyalleri Alma” alt boyutunu %32 ($R^2 = .315$) oranında açıklayabilmektedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Kriz Hazırlık” alt boyutu ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 53.84 p < .001$] oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Kriz Hazırlık” alt boyutunun pozitif ve anlamlı bir yordayıcısıdır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Kriz Hazırlık” alt boyutunu %15 ($R^2 = .153$) oranında açıklayabilmektedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Kriz Anı” alt boyutu ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 4.65 p > .001$] oluşturmamıştır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Kriz Anı” alt boyutunu açıklamamaktadır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Tahribatın Yayılmasını Engelleme” alt boyutu ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 118.55 p < .001$] oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Tahribatın Yayılmasını Engelleme” alt boyutunun pozitif ve anlamlı bir yordayıcısıdır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Tahribatın Yayılmasını Engelleme” alt boyutunu %29 ($R^2 = .285$) oranında açıklayabilmektedir. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Okulun Toparlanma Aşaması” alt boyutu ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 9,760 p < .001$] oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Okulun Toparlanma Aşaması” alt boyutunun pozitif ve anlamlı bir yordayıcısıdır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Okulun Toparlanma Aşaması” alt boyutunu %3 ($R^2 = .032$) oranında açıklayabilmektedir. Okul Yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Öğrenme” alt boyutu ile anlamlı bir regresyon modeli [$F(1, 297) = 65.24 p < .001$] oluşturmuştur. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Öğrenme” alt boyutunun pozitif ve anlamlı bir yordayıcısıdır. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “Öğrenme” alt boyutunu %18 ($R^2 = .180$) oranında açıklayabilmektedir.

Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Bazı Değişkenlerle Birlikte Kriz Yönetim Tutumlarını Yordamasına İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın ikinci alt problemi olan “Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri medeni durum, görev türü, eğitim durumu ve eğitimi kademesi ile birlikte, kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Demografik değişkenlerle birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetim tutumlarını yordayıp yordamağına ilişkin yapılan çoklu regresyon (stepwise) analizinde yalnızca medeni durum değişkeninin eleştirel düşünme becerisiyle birlikte kriz yönetim tutumlarını anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular aşağıda yer alan Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Medeni Durum Değişkeni ile Birlikte Kriz Yönetim Tutumlarını Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon (Stepwise) Sonuçları

Değişken	B	t	p	R	R ²	df1	df2	$\frac{F}{F}$	p
Sabit Terim (Constant)	1.087	4.98	.000						
EDB	.852	14.30	.000	.644	.415	2	296	104.96	.000
Medeni Durum	-.120	-2.70	.008						

Tablo 5'te göre medeni durum değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetim tutumuyla anlamlı bir regresyon modeli [$F(2, 296) = 104.96$ $p < .001$] oluşturmuştur. Tabloya göre medeni durum değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetim tutumlarını yordama gücü %2 artış göstermiş ve %42 düzeyinde bir yordama gücüne ulaşmıştır.

Demografik değişkenlerle birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetiminin alt boyutlarını yordayıp yordamadığına ilişkin çoklu regresyon analizi (stepwise) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucu demografik değişkenlerden, eleştirel düşünme becerileri ile birlikte kriz yönetiminin alt boyutlarından “Kriz Hazırlık, Kriz Anı, Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme, Öğrenme” boyutlarını anlamlı olarak yordayan demografik değişkenler olduğu görülmüştür. Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileriyle birlikte, kriz yönetiminin “Kriz Hazırlık, Kriz Anı, Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme, Öğrenme” dört alt boyutunu anlamlı olarak yordayan değişkenlere ait bulgular aşağıda gösterilmiştir;

Tablo 6. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Medeni Durum ve Görev Türü Değişkenleri ile Birlikte Kriz Yönetiminin “Kriz Hazırlık” Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon (Stepwise) Sonuçları

Değişken	B	t	p	R	R ²	df1	df2	$\frac{F}{F}$	p
Sabit Terim (Constant)	1.483	3.55	.000						
EDB	.844	7.53	.000	.449	.201	3	295	24.80	.000
Medeni Durum	-.104	-3.25	.001						
Görev Türü	-.204	-2.41	.017						

Tablo 6'da yer alan analiz sonuçlarına göre medeni durum ve görev türü değişkenleri ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “krize hazırlık” alt boyutuyla anlamlı bir regresyon modeli [$F(3, 295) = 24.80$ $p < .001$] oluşturmuştur. Analiz sonuçlarına göre medeni durum ve görev türü değişkenleri ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “krize hazırlık” alt boyutunu %20 düzeyinde anlamlı olarak yordamaktadır.

Tablo 7. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Eğitim Durumu Değişkeni ile Birlikte Kriz Yönetiminin “Kriz Anı” Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon (Stepwise) Sonuçları

Değişken	B	t	p	R	R ²	df1	df2	$\frac{F}{F}$	p
Sabit Terim (Constant)	2.742	5.43	.000						
EDB	.297	2.16	.032	.181	.033	2	296	5.02	.007
Eğitim Durumu	-.197	-2.31	.022						

Tablo 7’de sunulan bulgulara göre medeni durum ve görev türü değişkenleri ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “kriz anı” alt boyutuyla anlamlı bir regresyon modeli [$F(2, 296) = 5.02$ $p < .010$] oluşturmuştur. Analiz sonuçlarına göre eğitim durumu değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetim tutumlarını %3 düzeyinde anlamlı olarak yordamaktadır.

Tablo 8. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Medeni Durum Değişkeni ile Birlikte Kriz Yönetiminin “Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme” Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon (Stepwise) Sonuçları

Değişken	B	t	p	R	R ²	df1	df2	$\frac{F}{F}$	p
Sabit Terim (Constant)	.541	1.50	.136						
EDB	1.089	11.02	.000	.546	.298	2	296	62.89	.000
Medeni Durum	-.174	-2.33	.020						

Tablo 8’de yer alan bulgulara göre medeni durum değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “tahribatın okul geneline yayılmasını engelleme” alt boyutuyla anlamlı bir regresyon modeli [$F(2, 296) = 62.89$ $p < .001$] oluşturmuştur. Analiz sonuçlarına göre medeni durum değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “tahribatın okul geneline yayılmasını engelleme” alt boyutunu %30 düzeyinde yordamaktadır.

Tablo 9. Okul Yöneticilerinin Eleştirel Düşünme Becerilerinin Görev Yapılan Kurum Türü Değişkeni ile Birlikte Kriz Yönetiminin “Öğrenme” Alt Boyutunu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon (Stepwise) Sonuçları

Değişken	B	t	p	R	R ²	df1	df2	$\frac{F}{F}$	p
Sabit Terim (Constant)	1.189	3.12	.002						
EDB	.880	8.32	.000	.444	.197	2	296	36.35	.000
Kurum Türü	-.076	-2.51	.013						

Tablo 9’da sunulan bulgulara göre görev yapılan kurum türü değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “öğrenme” alt boyutuyla anlamlı bir regresyon modeli [$F(2, 296) = 36.35$ $p < .001$] oluşturmuştur. Analiz sonuçlarına göre görev yapılan kurum türü

değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri, kriz yönetiminin “öğrenme” alt boyutunu %20 düzeyinde yordamaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada uygulanan “Eleştirel Düşünme Becerileri Ölçeği”ne ait puanların analizine dayalı bulgulara göre, okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin yüksek düzeyde ($\bar{X}= 3.57$) olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelendiğinde yapılan araştırmanın bulgularının bazı araştırmalar ile örtüştüğü (Akbulut, 2019; Atalay, 2021; 2019; Bakır, 2018; Tuncer, 2018), bazılarında ise ayrıldığı (Ağdacı, 2018; Özgün, 2019; Polat, 2017; Sağlam, Çankaya, Üçer ve Çetin, 2017) görülmektedir. Araştırmada uygulanan Kriz Yönetim Tutumları Ölçeği’ne ait puanların analizine dayalı bulgulara göre okul yöneticilerinin kriz yönetim tutumları yüksek düzeyde bulunmuştur. Okul yöneticilerinin kriz yönetimlerinin alt boyutlarından Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme alt boyutu (Çok yüksek) ile Okulun Toparlanma Aşaması boyutu (orta) dışındaki boyutların tamamında yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak puan ortalaması olarak büyükten küçüğe şu şekilde sıralanmaktadır: Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme, Sinyalleri Alma, Öğrenme, Krize Hazırlık, Kriz Anı ve Okulun Toparlanma Aşaması. Bu sonuçlara göre okul yöneticilerinin kriz öncesinde krizle ilgili belirtilerin farkında olduğu ve krizin ortaya çıkmadan önce yaydığı sinyalleri alabildiği; krize hazırlık konusunda etkili önlemler aldığı; krizin yarattığı tahribatın okulun geneline yayılmasını engelleme konusunda çok fazla gayret gösterdikleri; ancak kriz sonrasında okulun toparlanma aşamasında gösterdikleri gayretin orta düzeyde olduğu belirtilebilir. Alanyazın incelendiğinde, araştırmanın sonuçlarına benzer sonuçlar elde eden çalışmalara (Adıgüzel, 2007; Aksu ve Deveci, 2009; Karakuş ve İnandı, 2018; Kocabaş, 2016; Özdemir, 2002; Ulutaş, 2010) ve araştırmadan farklı sonuçlara ulaşılan çalışmalara (Filiz, 2007; Maya, 2014; Sayın, 2008) rastlanmıştır.

Araştırmada okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri ile kriz yönetim tutumları arasında orta düzeyde, pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Kriz yönetimi, karşılaşılan ya da karşılaşılan ihtimali olan krizlerin etrafıca, tüm ihtimallerin düşünülerek ve eleştirel bir bakış açısı ile ele alınmasını gerektirir. Bu nedenle eleştirel düşünme becerileri konusunda etkin olan okul yöneticilerinin kriz yönetimi konusunda da daha başarılı olabileceği söylenebilir. Özsüer (2019) ise okul yöneticilerinin örgütsel bağlılığı ile kriz yönetim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ulutaş (2010), yaptığı araştırmada, okul yöneticilerinin kriz yönetim becerileri ile dönüşümcü liderlik düzeylerinde anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirlemiştir. Eleştirel düşünme, kişinin kendisini, çevresini sorgulamasını; olaylara, durumlara ve sorunlara karşı çözümcü ve nesnel yaklaşmasını sağlar (Başoğlu ve Mutlu, 2012). Demirtaş (2000), kriz yönetiminde yöneticilerden beklenen en önemli özelliğin liderlik olduğunu savunmuştur. Eleştirel düşünme becerisi, 21. yüzyıl

liderlik becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Ekici, Abide, Canpolat ve Öztürk, 2017). Bu bilgiler araştırmanın sonuçlarından okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerisinin kriz yönetim tutumları ile anlamlı ilişkisinin varlığı ve kriz yönetim tutumlarının anlamlı yordayıcısı olması sonucu ile örtüşmektedir.

Demografik değişkenlerle birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetim tutumunu yordayıp yordamadığına ilişkin yapılan analizde yalnızca medeni durum değişkeninin eleştirel düşünme becerileriyle birlikte kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bekâr olan okul yöneticilerinin, evli olan okul yöneticilerine göre eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetim tutumlarını yordama gücünün daha fazla olduğu görülmüştür. Özsüer (2019), yaptığı çalışmada medeni durum değişkenine göre öğretmen algısı doğrultusunda okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerinin farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Özsüer'in (2019) bulgusu araştırmanın bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Özsüer (2019), görev yapılan kurum türü, mesleki kıdem yılı değişkenlerine göre öğretmenlerin okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerine ilişkin algılarında anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır; bu araştırmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Maya (2014), Ulutaş (2010), Adıgüzel (2007) ve Aksu (2009) yaptığı araştırmada cinsiyet değişkenine göre okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerinin araştırmanın sonucuna benzer olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Demografik değişkenlerle birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, kriz yönetiminin Sinyalleri Alma ve Okulun Toparlanma Aşaması alt boyutlarını anlamlı olarak yordamadığı, ancak diğer kriz yönetimi alt boyutlarını anlamlı olarak yordadığı bulgusuna varılmıştır. Görev türü ve medeni durum değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Krize Hazırlık alt boyutunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Müdür yardımcılarının eleştirel düşünme becerilerinin, Krize Hazırlık alt boyutunu yordama gücünün müdürlerden daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bekâr olan okul yöneticilerinin, evli olan okul yöneticilerine göre eleştirel düşünme becerilerinin, Krize Hazırlık alt boyutunu yordama gücünün daha fazla olduğu da görülmüştür. Eğitim durumu değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Kriz Anı alt boyutunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Yüksek lisans yapan okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Kriz Anı alt boyutunu yordama gücünün lisans mezunu okul yöneticilerinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada medeni durum değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme alt boyutunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Bekâr okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Tahribatın Okul Geneline Yayılmasını Engelleme alt boyutunu yordama gücünün, evli okul yöneticilerinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Görev yapılan eğitim kademesi değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Öğrenme alt boyutunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Ortaöğretimde görev yapan okul yöneticilerinin eleştirel

düşünme becerilerinin, Öğrenme alt boyutunu yordama gücünün diğer kurum türlerinde görevli okul yöneticilerinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz (2019), yaptığı araştırmada Kriz Öncesi aşamada müdürlerin, Kriz Anı ve Kriz Sonrası aşamada ise müdür yardımcılarının kriz yönetim tutumlarını yüksek bulmuştur. Bu bulgu, araştırmanın bulgusuyla örtüşmemektedir. Eğitim durumu değişkeni ile birlikte okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Kriz Anı alt boyutunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Yüksek lisans yapan okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin, Kriz Anı alt boyutunu yordama gücünün lisans mezunu okul yöneticilerinden daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bayram (2022), eğitim durumu değişkenine göre Kriz Anı alt boyutunda yöneticilerinin kriz yönetim becerilerinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bayram (2022), Kriz Anı alt boyutunda cinsiyet değişkenine göre yöneticilerin kriz yönetim tutumlarında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bayram'ın (2022) bulguları, araştırmanın bulgusundan farklılık göstermektedir. Ancak Bayram (2022), Kriz Anı boyutunda yaş değişkeninin yöneticilerin kriz yönetim tutumlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu araştırmanın bulgusu ile örtüşmektedir. Özsüer (2019) ve Ayyürek (2014), yaptıkları araştırmalarda okul yöneticilerinin kriz yönetim becerilerinin tüm alt boyutlarında, araştırmanın sonucuna benzer olarak, görev yapılan eğitim kademesine göre anlamlı farklılık olduğunu belirlemiştir.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin yüksek düzeyde eleştirel düşünme becerisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Etkili ve başarılı okullar oluşturulması için eleştirel düşünme becerisi yüksek okul yöneticileri seçilebilir (Paul ve Elder, 2001; Akt. Korkmaz, 2009). Bu seçim için çeşitli testler uygulanabilir. Araştırmada okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerilerinin kriz yönetim tutumlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Krizlerin okullar için kaçınılmaz olabileceği ve okulların amaçlarına ulaşmasında engel olabileceği düşünülürse, etkin kriz yönetimine sahip yöneticilerin belirlenmesinde yüksek düzeyde eleştirel düşünme becerisine sahip okul yöneticileri tespit edilebilir. Bunun için çeşitli testler uygulanabilir. Silifke'de ve diğer benzer yapıya sahip ilçelerde okul yöneticilerinin eleştirel düşünme becerileri ile kriz yönetim tutumlarının belirlenmesinde farklı ölçekler kullanılarak da benzer araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, S. (2007). *İlköğretim okul müdürlerinin deprem ile ilgili kriz yönetimine ilişkin yeterlikleri*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ağdacı, G. (2018). *Öğretmenlerin eğitim felsefelerine eğilimleri ile eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişki*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Akbulut, H. (2019). *Fen bilimleri öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin tespiti ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Aksu A. ve Deveci S. (2009). İlköğretim okulu müdürlerinin kriz yönetimi becerileri, *e-Journal Of New World Sciences Academy*, 4(2), 448-464.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Atalay Altaş, M. (2021). *İngilizce öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile bireysel yenilikçilik düzeylerinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ayyürek, O. (2014). *Eğitim örgütlerinde kriz yönetimi: Van depremi örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Bakır, D. (2018). *Ortaöğretimde çalışan öğretmenlerin eleştirel düşünme becerileri ile okul sağlığı alguları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Bakioğlu, A. ve Dalgıç, G. (2014). *Eğitimcilerde yansıtıcı düşünme*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim yönetimi: Nitelikli okul*. Ankara: Feryal Yayınları.
- Başoğlu, N. ve Mutlu, B. (2012). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin eleştirel düşünme eğitimiye uygunluğu, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (3), 983-998.
- Brickman, H. K., Jones, S.E. ve Groom, S. E. (2004). Evolving school- crisis management since. *Education Digest*, 69(9), 29-35.
- Brookfield, S. D. (2005 /1990). *The power of critical theory for adult learning and teaching*, <http://site.ebrary.com/lib/amenderes/docDetail.action?docID=10161328>,
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA.
- Çetin, A. (2008). *Sınıf öğretmeni adayların eleştirel düşünme gücü*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Demirtaş, A. G. H. (2000). Kriz yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23 (23), 353-373.

- Derelioğlu, Y. (2004). *Üniversite öğrencilerinde eleştirel düşünme ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dombaycı, M. A., Ülger, M., Gürbüz, H. ve Arıboyun, A. (2008). *İlköğretim düşünme eğitimi öğretmen kılavuz kitabı 6-8*. Ankara: MEB.
- Ekici, G., Abide, Ö. F., Canbolat, Y., ve Öztürk, A. (2017). 21. yüzyıl becerilerine ait veri kaynaklarının analizi. *Journal of Research in Education and Teaching. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-12.
- Filiz, E. (2007). *Türk kamu yönetiminde kriz yönetimi*. İstanbul: Alfa Akademi Basım Yayım.
- Fisher, A. (2001). *Critical thinking: an introduction*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Karaköse, T. (2007). Örgütler ve kriz yönetimi. *Akademik Bakış*, 13, 1-15.
- Karakuş, A., ve İnandı, Y. (2018). *Ortaokul yöneticilerinin okullarında yaşanan kriz durumlarını yönetme becerilerinin incelenmesi*. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 500-518.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kazmier, L. J., Cem, C. ve Tutum, C. (1979). *İşletme yönetimi ilkeleri: kendi kendine öğrenim izlencesi*. Adana: Doğan Basımevi.
- Kocabaş, C. (2016). *Okul müdürlerinin güç tipi tercihleri ile kriz yönetimi becerileri arasındaki ilişki*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 10(1), 1-13.
- Kuşay, Y. (2005). *Kriz iletişimde internetin etkisi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Levent, F. (2014). Yönetim teorileri ve yeni yönetim yaklaşımları. M. Çelikten ve M. Özbaş (Ed.), *Eğitim Yönetimi içinde (s. 89-118)*. İstanbul: Lisans Yayınları.
- Maya, İ. (2014). Kamu ilkokullarında yöneticilerin sergiledikleri kriz yönetimi beceri düzeylerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 12(23), 209-235.
- Naktiyok, A. ve Çiçek, M. (2014). Stratejik düşünmenin bir öncülü olarak eleştirel düşünme: yöneticiler üzerinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(2), 157-178.
- Özdemir, T. A. (2002). *İlköğretim okul müdürlerinin kriz yönetimi konusundaki koordinasyon yeterliliklerinin değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Düzce.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde dönüşüm: eğitimde yeni değerler*. Ankara: PegemA.

- Özgün, A. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin demokratik tutumlarına etkisinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Özsüer, V. (2019). *Okul yöneticilerinin kriz yönetimi becerileri ile öğretmenlerin örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Paul, R. ve Elder, L. (2013). *Eleştirel düşünme* (Aslan, A.E. ve Sart, G., Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Pira, A. ve Sohodol Ç. (2004). *Kriz yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Polat, M. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile yaratıcılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.
- Sağlam, A. Ç., Çankaya, İ., Üçer, H., ve Çetin, M. (2017). The effect of information literacy on teachers' critical thinking disposition. *Journal of Education and Learning*, 6(3), 31-40.
- Sayın, N. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında kriz yönetim stratejisinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sevim, A. ve Sürmeli, A. (2009), *İşletmelerde kriz yönetiminde bir erken uyarı sistemi: kurumsal kaynak planlaması-ERP*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tağraf, H. ve Arslan, N. T. (2003). Kriz oluşum süreci ve kriz yönetiminde proaktif yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(1), 149-160.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tortop, N. (1990). *Yönetim biliminin temel ilkeleri*. Ankara: TODAİE.
- Tuncer, M. A. (2013). *Okul yöneticilerinin eleştirel düşünme eğilimleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki (İstanbul ili Maltepe ilçesi örneği)*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Tüz, M. V. (2004). *Kriz yönetimi: işletmelerde uygulama için temel adımlar*. İstanbul: Alfa.
- Uçkun, G. (2002). Değişim yönetimi. İ. Dalay, R. Coşkun ve R. Altunışık (Ed.), *Stratejik boyutuyla modern yönetim yaklaşımları içinde* (s. 103-121). İstanbul: Beta.
- Ulutaş, S. (2010). *Kriz yönetimi ve dönüşümcü liderlik*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.